

MNOSTWO (303) *sb n*

-s- (301), -sz- (2); -sz- *MurzHist*; -s- : -sz- *CzahTr* (1:1).

Oba o jasne.

sg *N* mnostwo (111). ◇ *G* mnostwa (48). ◇ *D* mnostwu (10). ◇ *A* mnostwo (71). ◇ *I* mnostw(e)m (39). ◇ *L* mnostwie (24).

Składnia orzeczenia typu: mnostwo kogo, czego jest, było (75), *mnostwo kogo byli* (5); *jest : byli* *MiechGlab* (6:1), *Leop* (9:1), *LatHar* (1:1), *WujNT* (6:2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI–XVIII w.

1. *Wielość, duża ilość; duży zbiór; multitudo, turba Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; frequentia Vulg, Modrz, Cn; congregatio PolAnt; amplitudo, pluralitas Modrz; copia maior a. non exigua, vis magna a. maxima Cn* (269) : Rodziłz lify trzy álbo dwá/ Iac iednego ále wždy Lwá. Bo cześ z mnostwá nie pochodzi/ Práwać lámá cnotá rodzi *BierEz* K4v, Sv; y położę nańienie twoie iáko piałek morŕki/ ktorego nie lza zliczyć prze mnostwo. *BudBib Gen* 32/12; áby lię zbieráiąc zebrał do ćiebie wŕzytek Izráel [...] iáko piałek/ ktory nád morzem w mnoŕwie *BudBib 2.Reg* 17/11, 1.*Reg* 13/5.

mnostwo kogo, czego (205): *BierEz* B4v, P2; *ForCnR* A2v, B, Bv, C4v, E2v; Czemu nie zdrowo ieft wiele karmi poŕywanie. (–) Bowiem miedzi mnoŕwem pokarmow muŕi teŕ być roznoć ich natury *GlabGad* G4v, F6; Zagineło w tey bitwie mnoŕstwo ŕlachthy polŕkiey *MiechGlab* 13, *2v, *4v, 4, 7, 15 (10); *BierRozm* 10; naŕzy podgorzanie [...] widzieli po leŕiech mnoŕstwo ŕagwie na drzewie pałájącey *LudWieŕ* B; Waznieyŕŕe wam ynŕŕe ŕprawy Byli/ niŕli moye Boŕtwo Czo ych v was było mnoŕstwo *RejKup* ee4, dd2; *KromRozm II* 1v; *KromRozm III* G5, L7; *Diar* 24; *LubPs* O, V5, Yv *marg*; nábráli bydlá mnoŕstwo beŕ licŕby [moc niezliczoná *WujBib*]/ y Wielbłádown *Leop 2.Par* 14/15; Y kaŕę vŕtác mnoŕtwu pioŕnek twoich *Leop Ez* 26/13, *Gen* 36/7, *Num* 1/53, *Deut* 17/16, 3.*Esdr* 9/40, 4.*Esdr* 7/69 (23); ábowiem im licŕby niemáŕ/ bo ich mnoŕstwo więćŕŕze niŕ ŕzárańcŕzey *BibRadz Ier* 46/23, *Gen* 36/7, *Ps* 67/31, I 366a *marg*, 3.*Esdr* 9/11; *GrzegRóżn* A2v, B3v, B4v, M3; *SienLek* 21v; *Górndworz* L13; *RejPos* 79; Obŕáŕftwo opilltwo y wŕzytko łotroŕtwo/ To iuŕ v ŕwowlonych wŕŕędy tego mnoŕtwo. *RejZwierc* 220v; miedzi lepak y ŕelázu wagi niemáŕ/ bo (tego) ieft mnoŕtwo. *BudBib 1.Par* 22/14; Częŕto cŕłowiek wysławia dobrodzieiá ŕwego (*marg*) wł: mnoŕtwo cŕłowieká wołá meŕzá miłofierdzia ŕwego. rć. (–) *BudBib Prov* 20/6, *Lev* 25/16, 4.*Reg* 12/10, 1.*Par* 22/3 [2 r.], 4, 5 (19); Lecŕ dwánáŕŕcie/ przyzwawŕzy mnoŕtwo vcŕzniow [*multitudinem discipulorum*; gromáde vcŕzniow *WujNT*] rzekli. *BudNT Act* 6/2, *przedm b*, *Luc* 2/13, *Act* 4/32, 17/4, *Iac* 5/20 (7); *CzechRozm* 254v; Z tądŕe ono mnoŕtwo/ wielmoŕnoŕŕi [*illa turba magnificentiarum*]/ iánoŕŕi/ miłofŕiwánia/ y inŕzych tym podobnych. *ModrzBaz* 59v; Lecŕ ia com piáŕ/ pokazałem mnoŕtwem dowodow *ModrzBaz* 142v, 2v, 12, 13v, 19, 26 (42); *KochDryas* [A3]; pťáŕtwá/ ŕwięŕzu rozmáitégo/ (co ŕye go z bliŕkich góŕ nábieŕzy) máiac mnoŕtwo *Oczko* 9v; W polách ŕtad mnoŕtwo: zboŕem obfituiá Niŕkie doliny *KochPs* 93, 35, 166; *Klonŕal* B, B4v; *GostGosp* 110; *LatHar* 201, 578, 722; *KołakSzczęŕł* Bv, C3; *WujNT Mar* 3/8 [2 r.] *Luc* 5/6, s. 211 [2 r.], *Luc* 23/1, s. 392 (11); *CzahTr* D4v, Lv; *KlonFlis* B4v; *SzarzRyt* A3. Cf »mnostwo ludzi«.

mnostwo z kogo (1): opowieday ludowi áby nie rozwáli (krefu) do Iehowy vyrzeć go/ y pádloby znich mnoŕtwo [*ex eis multus (marg) multi* (–)] *BudBib Ex* 19/21.

W *przeciwstawieniach*: »mnostwo ... jeden (4), mało, małość, trocha« (7): Czo fie richley ńtrawi iefłli mnońtwo pokarmow czyli ieden. *GlabGad* F6; á mnońtwo błądzących wńtąpi trońze wiernych. *GrzegRóżn* A2v, M3; Wedle mnońtwoń lat przymnońżysz ceny iego/ á wedle mańności lat vmnieyńżysz ceny iego *BudBib Lev* 25/16; *ModrzBaz* 29v, 30, 138.

W *porównaniu* (2): Ktory gńos iák wod mnońtwoń y gromow ńtráfzliwych *KołakSzczęńł* Bv; potomńtwo iego Pan Bog rozmnońżył iako gwiazd mnońtwo. *KołakSzczęńł* C3.

Przysłowia: Wńzelkie mnońtwo iáko dawno mowią czyni zámieńzanie. *ModrzBaz* 90, 92.

Panow mnońtwo/ czyni vbońtwo. *BierEz* P2.

Wyrażenia: »mnostwo ludzi, ludu« = *multitudo* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*; *frequentia a. multitudo populi*, *turba* *Vulg*; *frequentia a. multitudo hominum*, *plures* *Modrz* [szyk 41:1] (36:6); *MiechGlab* 34; *KromRozm I* L2; w Pádwi mieńście zacną nauką/ i mnońtwoń ludzi vczonych po świeńcie sławnem *MurzHist* B3; *KromRozm II* b, q3v, ń2v; Kámieńmigo vkámienueie wńyńtko mnońtwo ludzi [*omnis multitudo*; wńyństek lud *WujBib*] *Leop Lev* 24/16; wńkok przypádli do Ieruzálem z ńwemi iezdnemi/ z mnońtwoń ludzi/ y z wońłkiem *Leop 3.Esdr* 2/30, *Num* 16/9, *Iudic* 9/36, *2.Mach* 12/13; *BibRadz 2.Mach* 4/39; *GórńDworz* H7v; *BudBib Zach* 2/4; *ModrzBaz* 3v, 15v, 22v [3 r.], 28, 29v (18); *SkarŻyw* 30; *StryjKron* 170; *LatHar* 680, 686; A gdy fię ńtał ten gńos/ zbieńżáło: fię mnońtwo ludzi, y ńtrwońżyło fię *WujNT Act* 2/6, s. 211, *Luc* 6/17, *Act* 21/36; *PowodPr* 71. Cf »mnostwo mnogich ludzi«.

»mnostwo mnogich ludzi« (1): Biedá mnońtwoń mnogich ludzi [*Vae multitudini populorum multorum*; Biádá zgrái narodów mnogich *WujBib*] *Leop Is* 17/12.

»niemałe mnostwo« (1): innych wszyńtkich potrzeb zaniechawszy, gdyż się ich tak nie małe mnostwo od wielu lat zatrzymało. *Diar* 24.

»nieskończone mnostwo« (1): ktorzi ták wielką władzą máią [...] á w nieskończoneń mnońtwoie ńpraw [*in negotiorum infinitate*]/ wńyńtkich ńpraw rządzienu dońyć vczynić niemogą. *ModrzBaz* 138.

»niewymowne mnostwo« (1): y niewymownem mnońtwoń ńtrzał [*quasi infinitis sagittis*], ktore nieinacy iedno iako grad ńzumiączy puńzczáli Węgry przeńtrańżyli. *MiechGlab* 15.

»niezliczone mnostwo« = *infinita multitudo*, *infiniti* *Modrz* (4): Temi niemocámi niezliczone mnońtwo ludzi [*infiniti*] chorueie/ ták nińkiego ńtanu/ iáko ńrzedniego/ y naywńyńższego *ModrzBaz* 67, 76, 90v; *LatHar* 680.

»mnostwo srogie« (1): Ale iefłli cię ráczey myńliwa myńł wieńdzie [...] Wńyńńtkiego tu/ Krońlu moy/ naydzieńż mnońtwo frogie. *KochDryas* [A3].

»(barzo) wielkie mnostwo« = *multitudo copiosa a. grandis a. magna* *Vulg*; *magna vis* *ModrzBaz* [szyk 30:7] (37); *BierEz* B4v; *MiechGlab* 4; Ale odpowiedieli Ieremiańńfowi wńyńłcy mężowie [...] y wńyńńtkie niewiáńty ktorzych ńthało mnońtwo wielkie *Leop ler* 44/15; *BibRadz I* 366a *marg*, *3.Esdr* 9/11; *BudBib Ier* 40/12; *BudNT Act* 17/4; *CzechRozm* 254v; y wymyńśla rozmáite ńiatki ná łowienie pieniędzy: z ktorzych bárzo wielkie zńońci mnońtwo [*magnum scelerum agmen*] rońćie *ModrzBaz* 56, 26, 28, 29v, 30, 33v (15); *KochPs* 166; *SkarŻyw* 30; *StryjKron* 170; *GostGosp* 110; Niektorzy [...] przyńłączyli fię do Páwńá y Syle: ktemu wielkie mnońtwo nabońżnych Pogánow/ y niewiáńt przednieńższych niemáło. *WujNT Act* 17/4, *Mar* 3/8, s. 134 *marg*, *Luc* 5/6, s. 211 [2 r.], *Luc* 6/17 (9);

CZáfu iednego wilkow wielkie mnoŹstwo byío/ Ktorych fię bárzo wiele beío namnoŹyío. *CzahTr D4v*.

»wszy(s)tko mnoŹstwo« = *omnis multitudo Vulg* (8): wŹytko ono mnoŹstwo poimanych [*captivorum multitudo*] rozbiegío fię y pouciekaío do laŹów *MiechGlab 7; Leop Lev 24/16, Num 1/53, 3.Esdr 9/40, Luc 23/1; LatHar 686, 722; WujNT Luc 23/1*.

Szeregi: »mnoŹstwo albo gęŹtoŹ« (1): nie z mnoŹtwá álbo z gęŹtoŹi złyeh známion mamy wŹytkiego Źędzić *SienLek 21v*.

»liczba abo mnoŹstwo« (1): á przy wotowániu: więcey będzie pátrzał waŹnoŹi wotowánia niŹli liczby ábo mnoŹtwá [*plus pondere quam numero sententias examinaverit*] *ModrzBaz 30v*.

»mnoŹstwo a rozlicznoŹ« (1): zafię mnoŹstwo á rozlicznoŹ [*wilgoŹi*] pochodzi z ítrony materiey *GlabGad H6v*.

»mnoŹstwo i wielkoŹ« [*szyk 1:1*] (2): *SkarJedn 54*; nákoniec Duchá íwego Źwiętego/ nie tylko ná íto y dwádzieŹiá perŹon/ y osob/ iáko ná poczátku/ ále y ná niezliczone mnoŹstwo y wielkoŹ ludzi/ inŹyeh czáów hoynie wylewáiac. *LatHar 680*.

a. *Bardzo duŹo ludzi; tłum, rzesza, zgromadzenie; ludnoŹ; multitudo Vulg, PolAnt, Modrz; exercitus Vulg, Cn; coetus, turba PolAnt (54) : OpecŹyw 175v*; To ieŹt ítudnia ktorá wykopáli kxiáŹetá/y wypráwiłi [!] iá wodze mnoŹtwá [*duces multitudinis; Hetmánowie ludu WujBib*] *Leop Num 21/18*; Przywiodá ná cię mnoŹstwo [*multitudinem; gmin WujBib*]/ y vkámionuiá cie kámieñmi *Leop Ez 16/40, 2.Reg 15/23, 2.Par 14/11, 3.Esdr 9/49, 50, Sap 18/20 (10)*; Y WyŹli wŹytcy íynowie Izráelowi/ y zgromádzilo fię mnoŹstwo iáko máŹ ieden *BudBib Iudic 20/1*; gdy fię iuŹ lud wrywał we drzwi/ wbiegłzy Źmieie ná mur/ meŹnie z gory íkocŹył miedzy ono mnoŹstwo. *BudBib 2.Mach 14/43, 2.Mach 14/41*; ktoŹ ieŹt ktoby głupego mnoŹtwá [*stultae multitudinis*] przeciwne mnimánia więcey waŹył? *ModrzBaz 62v, 30 [3 r.]*; *Turba*, wolałem przełoŹyć po ítáropolŹku RzeŹa/ á niŹeli tłuŹczá/ ábo tłum/ ábo lud. Bo inŹe ieŹt λαὸς *populus*, lud: inŹza πληθὸς *multitudo*, mnoŹstwo/ á inŹza ὄχλος, *turba*, rzeŹa. *WujNT przedm 22*; á zebrałzy mnoŹstwo (*marg*) wŹytek lud. (-)/ oddáli íift. *WujNT Act 15/30, Act 5/16*.

mnostwo czyje [w tym: G sb i pron (8), pron poss (5), ai poss (2)] (15): tamŹe Woiewoda z íwoimi iáko w male bedáczy zwycięzon od mnoŹtwá TatarŹkiego *MiechGlab 7*; y iáchał ze wŹsem mnoŹtwem [*cum universa multitudine*; ze wŹytkim zgromádzieniem *WujBib*] ÍfráelŹkim/ ná wyŹokoŹ Gábaon *Leop 2.Par 1/3*; Gárdzi mnoŹtwem miał [*multitudinem civitatis*; zgráią mieyŹká *WujBib*] *Leop Iob 39/7, Ez 32/22, 23, 24, 26, 31 (9)*; *BudBib Ex 12/6, 1.Reg 2/33, 38/6 [7]*; I proŹiío go wŹytko mnoŹstwo okolice GádáryñŹkiey/ (Źeby) odŹzedł od nich *BudNT Luc 8/37; ModrzBaz 112v*.

W przeciwŹstawieniu: »mnoŹstwo ... jeden« (1): Xántus więć Ezopá pytał/ IeŹli mnoŹstwo w láŹni widział: On rzekł/ niemáŹciŹi Źadnego/ Oprocz człowieká iednego. *BierEz D3v*.

W porównaniu (1): y głos mow iego iáko głos mnoŹtwá. *Leop Dan 10/6*.

WyraŹenia: »silne mnoŹstwo« = *multitudo nimia Vulg* [*szyk 1:1*] (2): y rozmnoŹyli fię w krotkim czáŹie, tak bárzo iŹ theŹ tich czáów powŹtała z nich wielika y ílne⁸⁰ mnoŹthwa horda *MiechGlab 75; Leop Dan 11/11*.

»(barzo) wielkie mnostwo« = *multitudo magna Vulg, PolAnt; exercitus magnus valde Vulg* [szyk 3:2] (5): Skąd mam thego mięślá wzięć/ abych mógł dąć ták wielkiemu mnośtwu? *Leop Num 11/13, 2.Par 32/4, Bar 2/29, 1.Mach 5/45; BudBib Ez 38/3.*

»wszy(s)tko, wsze, wsztorńkie mnostwo« = *omnis multitudo Vulg, PolAnt; universa multitudo Vulg; omnis coetus a. congregatio PolAnt; multitudo Modrz (14:4:1):* I przecześ włożył ná mię brzemię wlfyftkiego ludu twego? A zalim ia poczał y porodził tho wlfyftko mnośtwu *Leop Num 11/12; áni fie lękayćie Krolá Afyryyfkiego/ y wlfego mnośthwá kthore ínim iefth Leop 2.Par 32/7; Vyrzał ie Ffaraó/ y pocielfył fie ze wlftorńkiego mnośtwá íwego/ ktore pobite iefł mieczem/ Ffaraó y wlfyftko woylko iego Leop Ez 32/31, Num 16/4, 2.Par 31/18, 3.Esdr 9/38, 45, Ez 32/22 (12); iefli tego nie wczynię wíze^{mu} mnośtwu złemu temu *BudBib Num 14/35; A (włzákze nie kázdego) męzá wykorzenię tobie [...] lecz wízytko mnośtwu domu twego w írzednich lećiech męfkich vmierác będzie. BudBib 1.Reg 2/33, Ex 12/6, Ez 38/6 [7]; BudNT Luc 8/37, Act 6/5; ModrzBaz 129v.**

2. Wielkość, ogrom, obfitość; multitudo Vulg, PolAnt [czego] (34) : *BierRaj 17v, 23; grzymania thego miefiącza/ wiathry wielkie tego roku á mnośthwo męki á walki znamionuie FalZioł V 45v; Iefłli [ręka] więcey czyruona niżli biała tedy vkazuje krwie mnośtwu GlabGad P2v; A fructu frumenti: vini et olei fui multiplicati funt. Od mnośtwá żyta wina y oleiu íwego rozmnożyli fie. WróbŻołt 4/8; RejKup ee2v; dla mnośthwá niepráwości twoiey (ítało fie) też mnośtwu ífaleńftwá. Leop Os 9/7, Ps 65/3; Mocz ízary mnośtwu fkázonych wilkości známionuie SienLek 26v, 92; Cifzy poliedą ziemię/ y kochác fie będą z mnośtwá pokoiu. BudBib Ps 36/11; (gdzie) mnośtwu zboża/ ták ífía bydlá. BudBib Prov 14/4; Bo w mnośtwie mądrości mnośtwu vfráfowánia/ á kto przyczynia vmieiętności/ przyczynia żalu. BudBib Eccle 1/18; dla mnośtwá niepráwości tvey/ y rozmnożenia nieprzyiazni. BudBib Os 9/7, Ex 15/7, Job 37/23, Ps 5/7[8], 10[11], 68/13[14] (16); á Pánowie też zwierzchni mnośtwem namiętności [*multis affectibus*] częłtokroć rołtárgnieni bywáią *ModrzBaz 97v; Zmiłuyże fie nádemną/ nieprzebrány w miłóśierdziu Boże: zgładz niepráwość moię/według mnośtwá miłóśierdzia twego rozlicznego. LatHar 146; Y według mnośtwá litości twoich [secundum multitudinem miserationum tuarum Vulg Ps 50/2]/ zgładz niepráwość moię. LatHar 164, 28, 33; JanNKarGórń G4v.**

W porównaniu (1): Biedá mnośtwu mnogich ludzi/ iáko mnośtwu morzá ízumiące⁸⁰: y zgiełk tłuźcz/ iáko huk mnogich wod. *Leop Is 17/12.*

Synonimy: 1. ćma, gromada, liczba, 1.moc, rozliczność, 1.siła, wielkość, zgromadzenie; a. gmin, lud, pospolstwo, zgraja, zgromadzenie; 2. wielkość.

Cf **MNOGOŚĆ**